

‘Wetgever kan niet altijd duidelijkheid geven’

Via kwekersrecht kun je nieuwe producten beschermen tegen kopieerders. Is daarmee ook het gevaar van kopiëren geweken? Wat kun je daarin zelf doen en wat kun je van de wetgever verwachten? Is octrooirecht een betere optie? BloembollenVisie sprak hierover met Paul van der Kooij, universitair docent intellectueel eigendomsrecht aan de Universiteit van Leiden en specialist in kwekersrecht.

Tekst: Monique Ooms Fotografie: René Faas

Paul van der Kooij verdiept zich al 36 jaar in het intellectuele eigendomsrecht en op het moment van het interview bereidt hij zich voor op zijn afscheid. “Ik heb alles al eens voorbij zien komen, het wordt tijd om andere dingen te gaan doen. Kunstgeschiedenis studeren, bijvoorbeeld.” Binnen zijn vakgebied specialiseerde Van der Kooij zich in kwekersrecht, waarop hij promoveerde met het proefschrift ‘Kwekersrecht in ontwikkeling’.

“Kwekersrecht is belangrijk voor de sector en ik verwacht dat dit ook in de toekomst zo zal blijven. Je kunt het via een eenvoudige, overzichtelijke en goedkope procedure regelen en hebt daarmee het monopolie voor vijftientig of dertig jaar. In die tijd kun je de kosten voor onderzoek en ont-

wikkeling terugverdienen. Nederland steekt qua aantal verleende rechten met kop en schouders boven alle andere landen uit.”

BETERE BESCHERMING

Toen Van der Kooij nadacht over een onderwerp voor zijn promotie, bracht zijn vader – een handelaar/reiziger in boomkwekerijproducten uit Boskoop – hem op het idee om zich te richten op kwekersrecht. “Het is een interessant rechtsgebied gebleken. Op het moment dat ik erin dook, was er nog maar weinig over geschreven, maar er was wel behoefte aan informatie. Het laatste proefschrift over kwekersrecht dateerde van 1947. Intussen waren er veel nieuwe ontwikkelingen gaande, dus genoeg om over te schrijven.”

Zo is intussen de richtlijn biotechnologie tot stand gekomen die de bescherming van biotechnologische vindingen beschrijft. Verder bood het UPOV-verdrag, dat dateerde uit 1978, weinig bescherming. “In het vernieuwde UPOV-verdrag van 1991 is voor de 74 aangesloten lidstaten de juridische basis vastgelegd om de ontwikkeling van nieuwe plantenrassen in hun land te stimuleren door kwekers van deze rassen een recht van intellectuele eigendom te verschaffen: het kwekersrecht. Daarmee is de bescherming beter geworden dan daarvoor. Zo zijn er ook betere en doeltreffendere sanctiemogelijkheden bijgekomen. We hebben de afgelopen jaren dus wel flinke vooruitgang geboekt op het gebied van het kwekersrecht.”

Door alle veranderingen zijn de mogelijkheden om op te treden tegen kopieerders toegenomen, weet Van der Kooij. “Vroeger beperkte het kwekersrecht zich tot het voortbrengen van teeltmateriaal voor handelsdoeleinden. Nu beschermt het ook tegen de verhandeling van het eindproduct. Daarmee is de reikwijdte van het recht groter geworden.” Feit is wel dat de bescherming alleen geldt voor de landen waar het kwekersrecht is aangevraagd. “Dus als jij geen bescherming hebt aangevraagd in China, kun je daar weinig tegen kopieerders beginnen.” Daar komt bij: elk land geeft zijn eigen invulling aan kwekersrecht. “Bij ons is het kwekersrecht opengesteld voor alle rassen die tot het plantenrijk horen, dat is nog niet in alle landen zo. Soms beperkt zich dat tot een x aantal gewassen. Belangrijk is ook dat een nieuw ras onderscheidbaar moet zijn. Dat kun je alleen beoordelen als je een overzicht hebt van het totale aanbod, zoals we dat in Nederland hebben. Voor een land als China is dat een stuk lastiger.”

LICENTIEHOUDERS

Dat het kwekersrecht op jouw producten wordt nageleefd, kun je voor een deel zelf organiseren, stelt Van der Kooij. “Als je in de landen waar met jouw product wordt gewerkt licentiehouders aanstelt, krijg je er wat meer grip op. Die licentiehou-

ders kennen de daar geldende regelingen, spreken de taal en hebben zicht op de markt. Dat kun je zelf allemaal nooit realiseren.”

Het valt Van der Kooij op dat er niet vaak bij de rechter wordt geprocedeerd tegen overtreders van het kwekersrecht. “Ondernemers houden daar blijkbaar niet van: het duurt lang, kost tijd en geld en dat staat niet altijd in verhouding met de opbrengst.” Daarbij biedt de rechtspraak ook niet altijd de oplossing die de ondernemer wenst. “De ondernemer wil duidelijkheid en zekerheid, maar de wetgever kan die niet altijd geven. Soms begeven onderwerpen zich in een grijs gebied.”

Zo zijn kwekersrecht en octrooirecht de laatste jaren naar elkaar toegroeid, vertelt Van der Kooij. “Kwekersrecht is toegesneden op plantenrassen, octrooirecht beperkt zich tot planten. Het octrooirecht wordt steeds vaker gebruikt door de biotechnologische sector. Naarmate we meer inzicht krijgen in wat zich op celniveau afspeelt in een plant, wordt het ook mogelijk om eigenschappen te knippen en plakken. Dat leidt tot een grotere behoefte om nieuwe vindingen te beschermen, om kopiëren te voorkomen en investeringen te kunnen terugverdienen. Daar leent het octrooirecht zich goed voor. Zo wordt de grens tussen octrooirecht en kwekersrecht steeds diffuser. De wetgever kan in dat grijze

gebied niet altijd duidelijkheid geven.”

Het werken met contracten zou wel van meerwaarde kunnen zijn. “Dan kun je bijvoorbeeld vastleggen dat anderen met het desbetreffende nieuwe ras geen nieuwe rassen mogen ontwikkelen. Daarvoor zou de wetgever kaders kunnen formuleren. Op dit moment is discussie mogelijk over de vraag of je dat wel of niet rechtsgeldig in een contract kunt zetten. In mijn beleving kan dat niet omdat dit een zeer wezenlijk element van het kwekersrecht is.”

BELANGEN

Van der Kooij adviseert ondernemers met gemeenschappelijke belangen om zich te verenigen en gezamenlijk voorstellen te ontwikkelen die tot veranderingen in de wetgeving kunnen leiden. “Zo is het International Licensing Platform Vegetables tot stand gekomen voor groentegewassen. Bedrijven uit die sector hebben de koppen bij elkaar gestoken om gezamenlijk tot oplossingen te komen, bijvoorbeeld rond het gebruikmaken van elkaars uitgangsmateriaal. Dat is een mooi voorbeeld voor andere sectoren. Zo kun je meedenken en meepraten en krijg je gezamenlijk meer grip op wat er in de markt gebeurt. Ook voor de bollensector zou dat een goede ontwikkeling zijn. Ik zou zeggen: ga

daarover eens met elkaar aan tafel zitten.”

Octrooirecht zal het kwekersrecht nooit vervangen, weet Van der Kooij. “Plantenrassen zijn niet octrooieerbaar, de bescherming daarvan kun je alleen maar regelen via het kwekersrecht in de landen waar jouw product geëxploiteerd en verhandeld wordt. ‘Werkwijzen van wezenlijk biologische aard voor het voortbrengen van planten’ zijn ook niet octrooieerbaar. Dit betekent dat een methode van kruisen en veredelen niet octrooieerbaar is. Het product dat hieruit voortkomt is dat vervolgens wel.”

Over dit laatste is nog discussie gaande, vertelt Van der Kooij. “De Europese Commissie heeft zich nu op het standpunt gesteld dat plantaardige materialen vrij beschikbaar moeten blijven voor veredelingsdoeleinden, maar dat is nog geen officiële wetgeving. Het is nog even afwachten of dat gaat gebeuren.”

Hoewel hij afscheid neemt als universitair docent, blijft Van der Kooij nog wel betrokken bij het vakgebied, al was het maar vanuit zijn functie als voorzitter van de Kamer van Beroep van het Communautair Bureau voor Plantenrassen. “Dit blijft een interessant vakgebied. Daarnaast zit de belangstelling voor de groensector er al van huis uit in, dus ik zal het wel blijven volgen.”

Paul van der Kooij: ‘Ondernemers zouden zich vanuit hun gemeenschappelijk belang moeten verenigen’

MERKENRECHT & ZO

In de bollensector is kwekersrecht niet meer weg te denken. Het streven naar het juridisch beschermen van producten is de laatste jaren alleen maar sterker geworden. In de serie Merkenrecht & zo komen de verschillende aspecten van juridische bescherming aan bod.